

Vlada Crne Gore

Nacionalni odbor za olakšice u pomorskom saobraćaju

IZVJEŠTAJ

**o sprovođenju Nacionalnog programa za olakšice u pomorskom saobraćaju za
2023. godinu**

Podgorica, mart 2024. godine

1. Osnov za formiranje i sastav Nacionalnog odbora za olakšice u pomorskom saobraćaju

Osnivanje Nacionalnog odbora za olakšice u pomorskom saobraćaju (u daljem tekstu: Odbor za olakšice) propisano je članom 45a Zakona o sigurnosti pomorske plovidbe ("Službeni list CG", br. 62/13, 6/14, 47/15, 71/17 i 77/20).

Odbor za olakšice ima pet članova i čine ga predstavnici: ministarstva nadležnog za poslove pomorstva, organa uprave nadležnog za sigurnost pomorske plovidbe, organa uprave nadležnog za policijske poslove, organa uprave nadležnog za poslove carina i organa uprave nadležnog za poslove bezbjednosti hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. U radu Odbora za olakšice, po potrebi, učestvuju predstavnici korisnika ili koncesionara luke, prevoznika u pomorskom saobraćaju i drugih organa državne uprave.

2. Osnivanje Odbora za olakšice

Na osnovu člana 45a stav 1 Zakona o sigurnosti pomorske plovidbe Vlada Crne Gore, na sjednici od 1. decembra 2021. godine, donijela je Odluku broj 04-6281, kojom je osnovan Nacionalni odbor za olakšice u pomorskom saobraćaju.

3. Nadležnosti Odbora za olakšice

Odbor za olakšice osnovan je radi sprovođenja i davanja preporuka za unapređenje mjera, aktivnosti i tehnoloških postupaka kojima se olakšava obavljanje međunarodnog pomorskog saobraćaja i protok putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte i za implementaciju Jedininstvenog nacionalnog pomorskog prozora ("National Maritime Single Window").

Odbor za olakšice:

- sprovodi Nacionalni program za olakšice u pomorskom saobraćaju;
- sprovodi mjere i aktivnosti za olakšanje obavljanja međunarodnog pomorskog saobraćaja i protok putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte;
- preduzima mjere za implementaciju Jedininstvenog nacionalnog pomorskog prozora;
- obezbjeđuje adekvatnu koordinaciju između nadležnih državnih organa i korisnika pomorskog saobraćaja;
- obavještava nadležne državne organe i druge organizacije o značajnim aktivnostima u području olakšica u pomorskom saobraćaju i daje preporuke u vezi sa Nacionalnim programom za olakšice u pomorskom saobraćaju;
- sprovodi diskusije i razmatra nove tehnologije i prateće mehanizme koji mogu omogućiti nesmetano obavljanje pomorskog saobraćaja i nesmetan protok posade, putnika, prtljaga, tereta i pošte u/iz/kroz Crnu Goru;
- poboljšanja i odgovarajuće izmjene odredbi Nacionalnog programa za olakšice u pomorskom saobraćaju;
- dostavlja Vladi godišnji izvještaj o sprovođenju Programa za olakšice, do 31. marta tekuće za prethodnu godinu;
- obavlja i druge poslove u skladu sa Programom za olakšice.

4. Nacionalni program za olakšice u pomorskom saobraćaju

Nacionalni program za olakšice u pomorskom saobraćaju predstavlja osnovni dokument za oblast olakšica u pomorskom saobraćaju i sadrži skup mjera i postupaka koje preduzima svaki organ koji učestvuje u lancu olakšica u pomorskom saobraćaju.

Obaveza donošenja Nacionalnog programa za olakšice u pomorskom saobraćaju na međunarodnom nivou je propisana Konvencijom o olakšicama u međunarodnom pomorskom saobraćaju iz 1965. (Konvencija FAL), dok je u domaćem zakonodavnom okviru, obaveza donošenja Programa za olakšice propisana članom 45b Zakona o sigurnosti pomorske plovidbe.

Vlada Crne Gore je, na sjednici od 6. jula 2023. godine, Zaključkom broj 07-345-3353/2, razmotrila i donijela Nacionalni program za olakšice u pomorskom saobraćaju, koji je pripremio Odbor za olakšice.

Naime, članovi Odbora za olakšice su analizirali tekuće probleme i identifikovali kritične tačke na kojima treba raditi kako bi se umanjili problemi prilikom uplovljavanja plovniha objekata u vode Crne Gore. S tim u vezi pripremljen je Predlog Nacionalnog programa za olakšice koji sadrži standarde i preporučenu praksu jasno definisanih obaveza svih nadležnih organa učesnika u procesu olakšica u pomorskom saobraćaju.

Cilj donošenja Programa za olakšice, prije svega je, sagledati način uspostavljanja jedinstvenog sistema radi pojednostavljenja formalnosti za plovne objekte, posadu, putnike, robu, teret i poštu koji uplovljavaju u unutrašnje morske vode i teritorijalno more Crne Gore i pri tome voditi računa da se ubrzaju procedure i u najvećoj mogućoj mjeri smanji broj dokumenata koristeći informacionu tehnologiju, a istovremeno da se postigne odgovarajuća usklađenost s međunarodnim i nacionalnim propisima.

Program Olakšica sadrži pregled zakonodavnog okvira, kako domaćih tako i međunarodnih propisa u oblasti olakšica u pomorskom saobraćaju. Program sadrži i pregled institucionalnog okvira, a nadležnosti organa su navedene shodno Uredbi o organizaciji i načinu rada državne uprave, za sve aktivnosti koje se mogu povezati sa olakšicama u pomorskom saobraćaju. Takođe, u Programu je sagledano i trenutno stanje u pomorskom saobraćaju u odnosu na institucionalni okvir, gdje se, u mjeri mogućeg, navode i konkretni predlozi rješenja, aktivnosti, preporuka i mjera, koje bi trebalo preduzeti u cilju postizanja olakšica u pomorskom saobraćaju.

Predmetni program za olakšice je izrađen uz aktivno učešće predstavnika nadležnih organa koji su imenovani u sastav Odbora za olakšice Odlukom o osnivanju Nacionalnog odbora za olakšice u pomorskom saobraćaju ("Sl. list Crne Gore", br. 2/2022), a prije postupka kandidovanja materijala nadležnim tijelima Vlade i Vladi Crne Gore na donošenje, obezbijeđena su mišljenja Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore i Ministarstva finansija.

5. Rad Odbora za olakšice i realizacija aktivnosti iz Programa olakšica

Članovi Odbora za olakšice su, kako radom na sjednicama tako i prisustvom na sastancima, obukama i prezentacijama, kontinuirano pratili realizaciju svih aktivnosti predviđenih Programom za olakšice.

Odbor za olakšice je u toku protekle godine pratio razvoj i implementaciju projekta Jedinštenog nacionalnog pomorskog prozora (NMSW - National Maritime Single Window). Naime, implementacija projekta NMSW je finansirana preko IPA2017 programa. Ugovor za implementaciju, vrijedan 692.452,58 €, potpisan je početkom 2022. godine sa slovenačkom firmom "Actual". Implementacijom ovog projekta procedure uplovljavanja brodova u crnogorske luke će se u velikoj mjeri pojednostaviti i digitalizovati, što će doprinjeti većoj efikasnosti i konkurentnosti crnogorskih luka. Za ove potrebe Uprava pomorske sigurnosti i upravljanja lukama će dobiti vrijednu serversku opremu i softver.

Svrha NMSW projekta je uspostavljanje Jedinštenog nacionalnog pomorskog prozora za Crnu Goru, u cilju smanjenja administrativnog opterećenja na brodovima i korišćenja digitalnih tehnologija u cilju poboljšanja efikasnosti i ekološke održivosti pomorstva.

Krajem 2021. godine su završene tenderske procedure i potpisani ugovori za drugu fazu projekta "Vessel Traffic Monitoring and Information System" (VTMIS) i NMSW. Ugovor za NMSW je potpisan 15. decembra 2021. godine, a za VTMIS II 13. decembra 2021. godine, dok se sa implementacijom započelo u januaru 2022. godine.

Po potpisivanju ugovora u 2022. godini se krenulo sa realizacijom projekta. Iako se kasnilo sa ugovaranjem nabavke opreme za NMSW, taj postupak je završen i očekuje se postavljanje opreme u martu 2024. godine, kada će početi i obuka za krajnje korisnike. Očekivano vrijeme puštanja NMSW sistema u rad je maj/jun 2024. godine.

Po potpisanom ugovoru, bilo je planirano da se prva verzija sistema pusti u pogon u februaru 2024. godine, a da finalna primopredaja bude u februaru 2025. godine. Usljed promjena na tržištu, nastalih od momenta pisanja specifikacije do raspisivanja tendera došlo je do malog zastoja oko nabavke opreme, međutim značajno je da je Ugovor za nabavku hardvera potpisan i da se očekuje se isporuka opreme krajem januara/početkom februara 2024. godine.

Implementacija projekta se odvijala u skladu sa odobrenim planom projekta. Slovenačka firma "Actual", pripremila je svu potrebnu projektnu dokumentaciju. Prihvaćena je funkcionalna specifikacija i specifikacija hardvera. Isporuka hardvera se očekuje u martu 2024. godine.

Tokom trajanja faze analize poslovnih procesa, predstavnici ove slovenačke firme su u četiri navrata posjetili Upravu pomorske sigurnosti i upravljanja lukama u Crnoj Gori (jun 2022 godine, septembar 2022. godine, mart 2023. godine i februar 2024. godine), održavši nekoliko sastanaka i radionica sa zainteresovanim stranama, kako bi verificovali poslovne procese, analizirali sve

dostupne podatke i korišćena dokumenta, razjasnili probleme i saznali sve potrebne detalje vezane za funkcionalnu specifikaciju, čime se uspostavlja osnova za implementaciju NMSW-a.

Tokom trajanja faze analize, "Actual" je kreirao prototipove aplikacije kako bi ranije dobio povratne informacije i verifikaciju od korisnika. Ovo je rezultiralo nekoliko iteracija analize i dizajna, što je izazvalo izmjene u funkcionalnoj specifikaciji. O funkcionalnoj specifikaciji je diskutovano sa spoljnim ekspertom Ministarstva saobraćaja i pomorstva, prije formalnog podnošenja aplikacije. Predložena specifikacija hardvera i mrežna infrastruktura je detaljno pregledana od strane eksperta i konačna specifikacija zahtjeva za hardver i mrežnu infrastrukturu je poslata je na odobrenje u marta 2023. godine.

U skladu sa ugovornim obavezama koje se odnose na nabavku IT opreme, "Actual" je započeo pripremu tendera za ugovor o nabavci. Prvi tender za hardver, softver i usluge integracije završen je sredinom juna 2023. godine, a stigle su dvije ponude. Obje ponute su bile iznad budžeta, ali je analiza pokazala da zemlja porijekla nekoliko artikala opreme nije spadala u red kvalifikovanih zemalja, pa su obje ponude odbijene i odlučeno je da se ponovi tender sa izmenjenim zahtjevima projektnog zadatka. Ponavljanjem tendera "Actual" je izabrao ponuđača hardvera krajem 2023. godine.

Nakon obavljene tenderske procedure, Uprava pomorske sigurnosti i upravljanja lukama je izabrala ponuđača koji je na obje lokacije postavio optičke veze koje mogu da podrže protok od 1-2 Gbps.

Značajno je napomenuti da su na svim sastancima i radionicama, koje su organizovane ovim povodom, aktivno učešće uzeli su i članovi Odbora za olakšice, kojom prilikom je dat puni doprinos za izradu funkcionalnog i sveobuhvatnog NMSW na način što su predstavnicima kompanije iz Slovenije (koja je zadužena za izradu NMSW) predočavane sve pojedinosti u vezi potreba/sadržajnosti NMSW u smislu potreba svih državnih službi koje u okviru redovnih poslova i zadataka izdaju saglasnost za uplovljenje brodova, a koji će, nakon uspostavljanja NMSW, od strane agenata za pružanje usluga u pomorstvu biti najavljivani za uplovljenje/isplovljenje u/iz luka koje će biti obuhvaćene u prvoj fazi primjene NMSW.

Takođe, na redovnim sastancima kolegijuma Regionalnog centra granične policije "Jug" (RCGP"Jug"), kojeg čine načelnik RCGP "Jug", pomoćnici načelnika RCGP"Jug" i komandiri četiri Stanice granične policije (u čijoj zoni nadležnosti se, između ostalog, nalaze i granični prelazi za međunarodni pomorski saobraćaj) od strane člana Odbora - predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP), svi članovi kolegijuma RCGP "Jug" su upoznavani sa trenutnim statusom projekta NMSW i o njegovom značaju za pomorsku plovidbu u Crnoj Gori te mogućnostima NMSW u odnosu na redovne poslove i zadatke granične policije prilikom vršenja graničnih provjera za brodove, posadu i putnike koji će uplovljavati u luke u kojima će se u I fazi primjenjivati MSW. Za potrebe RCGP "Jug" otvoreno je 20 naloga za korišćenje, trenutno, testne faze NMSW (1 koordinator na nivou RCGP "Jug", 13 za policijske službenike koji vrše

granične provjere u luci Bar i "Port of Adria", te 6 naloga za policijske službenike koji vrše granične provjere u luci Kotor).

Odbor je dao puni doprinos na aktuelizaciji problematike u okviru rada granične policije, prvenstveno u zoni nadležnosti RCGP "Jug", na osnovu čega je dodatno sagledana problematika koja prati rad kako granične policije tako i ostalih državnih službi na graničnim prelazima otvorenim za međunarodni pomorski saobraćaj, a prije svega u odnosu na broj izvršilaca u cilju vršenja granične kontrole po sistemu 24/7 tokom cijele godine (policija-carina-Lučka kapetanija-ostali).

Takođe, potrebno je naglasiti da je Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, pripremlilo i predloge podzakonskih akata kojima se crnogorska legislativa, u ovoj oblasti, usklađuje sa međunarodnim propisima i to:

- Predlog pravilnika o načinu vršenja nadzora, informisanja i upravljanja informacionim sistemom pomorskog saobraćaja;

Ovim pravilnikom propisuje se način vršenja nadzora, informisanja i upravljanja pomorskim saobraćajem, radi unaprjeđenja sigurnosti i efikasnosti pomorskog saobraćaja i zaštite mora i istim je transponovana je DIREKTIVA 2009/17/EZ EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 23. maja 2009. o izmjeni Direktive 2002/59/EZ o uspostavi Sistema nadzora plovidbe i informacionog Sistema zajednice.

- Predlog pravilnika o načinu najave dolaska broda u luku i odlaska broda iz luke;

Ovim pravilnikom propisuje se način najave dolaska broda u luku i odlaska broda iz luke i obrasci odobrenja za slobodan saobraćaj i isplavljenje i obrasci isprava koje dostavlja brod koji namjerava da uplovi ili isplovi iz luke i bliže propisuje jedinstveni nacionalni pomorski prozor u Crnoj Gori (NMSW). U ovaj pravilnik transponovana je UREDBA (EU) 2019/1239 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 20. juna 2019. o uspostavljanju sredine jedinstvenog pomorskog prozora i stavljanju izvan snage Direktive 2010/65/EU.

Oba pomenuta pravilnika su trenutno u postupku dobijanja neophodnih mišljenja.

Značajno je istaći još jednu realizovanu aktivnost iz Nacionalnog programa olakšica u pomorskom saobraćaju, Naime, Vlada Crne Gore je, na predlog Ministarstva saobraćaja i pomorstva, na sjednici održanoj 07. marta 2024. godine, utvrdila Predlog zakona o pomorsko-agencijskoj djelatnosti sa Izvještajem o sprovedenoj javnoj raspravi i isti će biti blagovremeno upućen u skupštinsku proceduru. Donošenjem ovog zakona će prvi put u našem pravnom poretku biti na sistemski način regulisano obavljanje ove privredne djelatnosti. Takođe, Zakonom će biti utvrđeni uslovi za obavljanje pomorsko-agencijske djelatnosti, prava i dužnosti pomorskog agenta i pomorskog agenta posrednika, način vođenja upisnika pomorskih agenata pomorskih agenata posrednika, nadzor nad obavljanjem pomorsko-agencijskih djelatnosti i druga pitanja od značaja za rad pomorskih agenata i pomorskih agenata posrednika.

U dijelu Programa olakšica koji se odnosi na graničnu veterinarsku inspekciju, značajno je istaći da je u periodu od 01. januara 2022. do 31. decembra 2023. godine, u Slobodnoj Zoni Luka Bar vršen je redovni inspeksijski nadzor pošiljki animalnog porijekla, koje su prispjele u Slobodnu zonu morskim putem.

Izraženo u procentima, 85% pošiljki prispjelih morskim putem u Slobodnu Zonu Luka Bar su tranzitne pošiljke (pošiljke namjenjene tranzitu u zemlje u okruženju i treće zemlje). Uvezenih pošiljki u Crnu Goru je oko 15%. Uvezene pošiljke namjenjene uvoznicima u Crnoj Gori, nakon identifikacijskog, dokumentacijskog i fizičkog pregleda, upućuju se u carinska skladišta u unutrašnjosti zemlje, tako da nema zadržavanja pošiljki u Slobodnoj zoni.

Agenti broda redovno vrše prenotifikaciju pošiljki koje su prispjele morskim putem (slanje broskog manifesta mailom prilikom ulaska broda u crnogorsko more).

U toku 2022. i 2023. godine, iz Slobodne zone Luka Bar isplovilo je deset brodova namjenjenih za prevoz živih životinja koje u luku Bar prispjevaju kopnenim putem. Svi brodovi za prevoz živih životinja su, prije ukrcaja, pregledani od strane granične veterinarske inspekcije i nakon pregleda se dozvoljava utovar živih životinja. Sve manipulativne radnje pri utovaru životinja odvijaju se u prisustvu graničnog veterinarskog inspektora, shodno Zakonu o zaštiti dobrobiti životinja. U posljednje dvije godine nisu konstatovane nepravilnosti u vršenju ovih radnji. Brodovi za prevoz živih životinja su snabdijeveni potrebnom hranom i vodom, neophodnom za vrijeme trajanja transporta, kao i adekvatnim ventilacionim sistemom. Plovila namjenjena prevozu živih životinja moraju biti temeljno dezinfikovana (kapetan na uvid daje sertifikat o obavljenoj dezinfekciji, shodno Zakonu o veterinarstvu).

Kod broskog prevoza hrane životinjskog porijekla, koji zahtjeva praćenje i kontrolu hladnog lanca od mjesta utovara do odredišne luke, granična veterinarska inspekcija još uvijek nije uspjela da od brodarka obezbijedi uvid u temperaturne liste i na takav način dobije podatak o uslovnosti transporta morskim putem. Nedostatak ovih podataka predstavlja rizik po bezbjednost hrane koja se prevozi morskim putem.

Saradnja granične veterinarske inspekcije sa ostalim graničnim organima obavlja se blagovremeno, stručno, transparentno i kompetentno, a u cilju što bržeg donošenja krajnjih odluka i rješenja.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove Crne Gore namjerava da, u skorije vrijeme, uspostavi VIS (Veterinarski informativni sistem), koji će u mnogome omogućiti bržu identifikaciju rizika, praćenje i analizu rizika i efikasnije upravljanje rizicima po bezbjednost hrane animalnog porijekla, tokom broskog prevoza.

U Luci Bar odvijaju se postupci sa pošiljkama proizvoda životinjskog porijekla, koje se istovaraju u skladište u Slobodnoj zoni, namjenjene trećoj zemlji i nakon određenog vremena skladištenja u pomorskoj luci upućuju se na odredište po sistemu FIRST IN - FIRST OUT (prvo ušlo - prvo izašlo).

Granična veterinarska inspekcija, cjelokupnu dokumentaciju koja je neophodna za obavljanje veterinarsko-sanitarnog pregleda proizvoda životinjskog porijekla i živih životinja na graničnom prelazu - pomorski transport, kao i za inspekcijski pregled kod utovara živih životinja u brod za prevoz živih životinja, osim temperaturnih lista, dobija na vrijeme od odgovornih osoba i u saradnji sa drugim službama na granici, doprinosi blagovremenom sprovođenju procedura vezanih za pomorski transport.

U dijelu Programa olakšica, koji se odnosi na Upravu carina, značajno je napomenuti neke od aktivnosti koje su realizovane, od formiranja Odbora za olakšice u pomorskom saobraćaju do danas. Kao prvo, donesen je novi Carinski zakon ("Sl. list Crne Gore", br.88/2022 od 03.08.2022.), kojim je predviđeno pojednostavljenje, modernizacija i racionalizacija carinskih procedura, koje za konačan cilj imaju prelazak na bespapirno poslovanje i elektronsko okruženje.

Takođe, Uprava carina je, pustila u rad novi Carinsko - informacioni sistem (pušten u rad 07. novembra 2023. godine), a trenutno se očekuje i puštanje u rad Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema -NCTS.

Tri projekta su započeta i u završnoj su fazi:

- NMSW – National Maritime Single Window - elektronsko podnošenje najave broda, o kome je bilo riječi na početku;

- Cargo Targeting System - CTS - sistem za targetiranje karga ("SCO CTS"). Radi se o sistemu koji je razvila Svjetska carinska organizacija za pomoć carinskim upravama u prikupljanju, čuvanju i razmjeni podataka o kargo manifestu. Softver se sastoji od aplikacije za prikupljanje i skladištenje podataka o kargo manifestu na nacionalnom nivou i interfejsa za razmjenu podataka između carinskih uprava na međunarodnom nivou. Glavni korisnik ovog Sistema biće CI Slobodna zona Bar.

- Singl Window za cargo manifest/elektronsko podnošenje kargo manifesta, u okviru projekta "Podrška digitalizaciji trgovinskih procedura u domenu poštanskog i pomorskog saobraćaja". Unapredjenje graničnih prelaza kroz uvođenje koncepta jednog šaltera "Singl Window". Cilj je da se usklade aktivnosti iz oba projekta kako bi se izbjeglo da brodski agenti moraju da šalju iste podatke u različitim formatima u okviru sistema. Sa puštanjem u rad ovih projekata unaprijediće se bezbjednost i ubrzaće se protok robe, što predstavlja veliki napredak za Upravu carina.

Odbor za olakšice napominje da, u dijelu Uprave carina, postoje mjere i aktivnosti koje bi trebalo unaprijediti u narednom periodu, od kojih su najznačajnije:

- Uvođenje elektronske evidencije plovila za odmor i rekreaciju;
- donošenja Pravilnika o carinskom postupanju u pomorskom saobraćaju;
- definisanje pojma zimovnik i uvođenje u carinske propise, vođenje evidencije;

- usklađenost carinskih i propisa lučkih vlasti i u tom pravcu će inicirati održavanje sastanaka sa lučkim vlastima;
- regulisanje pitanja pomorskih agencija, što će se postići donošenjem Zakona o pomorsko-agencijskoj djelatnosti, koji je već utvrđen od strane Vlade Crne Gore i biće upućen u skupštinsku proceduru.
- rješavanje kadrovskih problema.

Na kraju, napominjemo da će Nacionalni odbor za olakšice u pomorskom saobraćaju i u narednom periodu nastaviti sa aktivnostima, kako započetim, tako i onima koje, shodno Programu olakšica, tek predstoje, kroz iniciranje i jačanje međuresorske saradnje, prvenstveno između ministarstava, organa uprave, brodara, lica koje ovlasti brodar ili zapovjednika broda, kao i ostalih učesnika u pomorskom saobraćaju, kako bi se obezbijedilo sprovođenje svih važećih propisa koji se odnose pomorski saobraćaj, poboljšali procesi i postupci prilikom uplovljavanja brodova u luke otvorene za međunarodni saobraćaj, kao i proaktivno podržao razvoj novih strategija koje se odnose na povećanje sigurnosti plovidbe i zaštitu morske okoline.

Predsjednica

Snežana Đurković